

O'SMIRLIK DAVRIDAGI O'SMIRNING FIZIOLOGIK VA AQLIY XUSUSIYATLAR

Yo'lchiyev Davronbek Rustamjon O'g'li

*O'zMu Ijtimoiy fanlar fakulteti Psixologiya [faoliyat turlari bo'yicha]
yo'nalishi 2-bosqich magistranti*

Annotatsiya: *Ushbu o'smirning aqliy rivojlanish xususiyatlari va unga ta'sir etuvchi omillar xorj psixologlari tomonidan nazariy yondoshuv asosida tushuntirilgan*

Kalit so'zlar ; *O'smir, tajavuskor, garmonlar, mustaqillik, erkinlik, halolik, do'stlik, mardlik, sevgi*

Annotation: This article explains the characteristics of adolescent mental development and the factors influencing development by foreign psychologist based on a theoretical approach

Keywords; *Teenager, aggressive, harmony, independence, freedom, honesty, friendship, courage, love*

"O'tish davri yoshi" haqida deyarli barcha ota-onalar eshitdilar. Va ko'pchilik uning tajovuzkorligidan qo'rqadi, chunki pubertal davrdagi bolalar nazorat ostiga olinmaydi, ularning xatti-harakatlarida muammolar paydo bo'ladi. Shuni ta'kidlash kerakki, ta'limga to'g'ri munosabat va kattalar e'tiborini jalb qilish orqali bolaning o'smirga o'tishini yumshatish mumkin.

Avvalo, bolalagan davrda bolada sodir bo'lgan jismoniy o'zgarishlarni e'tiborga olish kerak. Bu safar 10-14 yil davom etadi. Biroq, raqamlar har qanday yo'nalishda o'zgarishi mumkin va har bir kishining o'z shaxsiy rivojlanishida bo'lgani kabi hech qanday og'ish yo'q (albatta, oqilona chegaralar doirasida).

Ko'p miqdorda tanasi jinsiy gormonlar ishlab chiqarishni boshlaydi, bu esa bu yoshga xos bo'lgan o'zgarishlarning sababidir. Agar o'g'il bolalar haqida gapiradigan bo'lsak, unda asosiy gormon testosteron bo'ladi. Jinsiy rivojlanishi quyidagi tarzda sodir bo'ladi. Dastlab, ular moyaklar hajmini oshiradi va genital traksiyon sodir bo'ladi. Taxminan 13 yoshida ovoz o'zgarib turadi (aks holda ular "breaks" deyishadi). Qattiqroq bo'ladi. Erkak ovozi bo'lish jarayoni ikki yilgacha davom etishi mumkin. Keyin jadal o'sish boshlanadi, sochlar yuzga chiqadi.

Odatda pubertal davrda yuz va butun vujudga haddan tashqari terlash, yoki akne kabi muammolar yuz berishi mumkin. Ularni yaxshilangan gigiena va ayrim kosmetika vositalaridan xalos bo'lishga yordam bering.

Bu yoshdagi tanadagi qizlar estrogeni faol rivojlantira boshlaydi, bu ikkinchi darajali jinsiy xususiyatlar va umumiy rivojlanishning rivojlanishiga ta'sir qiladi. Sut bezining o'sishi ko'pincha irsiy qobiliyatga bog'liq bo'lib, 17-19 yilga tugaydi. O'sishning kuchli zarbasi so'ng hayzdan boshlanadi. Avval ular tartibsiz va og'riqli bo'lishi mumkin. Og'riq juda kuchli bo'lsa, shifokor bilan maslahat qilish tavsiya etiladi.

14 yoshli bolaning psixologiyasi oddiy ko'rinishda emas, balki birinchi qarashda ko'rinadi. Jismoniy rivojlanish bolaning umumiy ahvoliga va gormonlarning ortiqcha - hissiy sohasiga ta'sir qiladi. Ko'pincha, bu yoshdagi bolalar tajovuzkor, itoatsizlar, o'rganish orqada qolib ketishgan, aloqa esa etakchi o'rinlarga aylanadi.

Bolalarning "o'tish davri" ga kirgan kattalar farzandlariga juda ehtiyot bo'lishlari kerak. O'sha onni sog'inmagani va o'smirlar jinsiy aloqa va erkak va ayol o'rtasidagi munosabatlar haqida gapirish muhim emas. Axir ko'cha-ko'yda do'stlaridan bilib olgan narsalari ularga noto'g'ri tushishi mumkin, natijada kelajakda psixologik muammolar paydo bo'lishi mumkin.

Yoshlik davrida ko'pchilik bolalar mustaqillik va erkinlikka erisha olmaydilar. Bu ularning isyonkorlik va qarama-qarshiliklarini tushuntiradi. Salbiy xatti-harakatlar sodir bo'lgan taqdirda ham, o'smirning erkinligini cheklab qo'ymang. Barkamol bo'lgan kattalar allaqachon mustaqil inson bo'lib, teng huquqli muomala qilish kerakligini tushunish kerak. Bu davr mobaynida ota-onalar eng yaxshi do'st bo'lishlari kerak, chunki ularning farzandlarining xatti-harakatlarini nazorat qilishingiz mumkin.

Qizlarning jinsiy rivojlanishi o'g'il bolalarnikiga nisbatan sekinlashadi. Bu qizlar eski shov-shuv kompaniyalari uchun kurashishga kirishishining sabablaridan biridir. Hatto kattalar ham buning salbiy oqibatlaridan qo'rqasalar ham, hech kim bilan do'st bo'lishga hech qanday to'sqinlik qilmang. Har bir ish, masalan, biror narsaga yoki ruxsatga taqiq bo'lsa, munozara qilish kerak. Axir, bu davrda, o'smirlar halollik, adolat, do'stlik, sevgi kabi tushunchalarga nisbatan juda sezgir bo'lib, ularni o'rab turgan kattalarni taqlid qilishga urinib ko'rishadi.

FOYDALANILGAN ADABYOTLAR:

1. G'oziyev. E Umumiy psixologiya T. ; O'zbekiston faylasuflar milliy jamyati 2010-y
2. Davletshin. M.G. Yosh va pedagogik psixologiya Toshkent- 2004-y
3. O'z-o'zini anglash va shaxsning himoya mexanizimlari / Samara. Ed Bahrax uyi, 2003-y
4. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya G.Baykunosova
G.Ziyaviddinova Nizomiy nomidagi Toshkent Davlat Universiteti darslik
Toshkent 2020-y